

Makalenin geliş tarihi: 02.09.2020

1. Hakem rapor tarihi: 15.10.2020

2. Hakem rapor tarihi: 02.11.2020

Kabul tarihi: 05.11.202

VERGİ GELİRLERİ, KENTLEŞME VE DEMOKRASİ: G20 ÜLKELERİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR ÇALIŞMA (Araştırma Makalesi)

Mahir ÖZHAN (*)

Nazlı KEYİFLİ (**)

Öz

Bu çalışmada, kentleşme ve demokrasi faktörlerinin vergi gelirleri üzerindeki etkisi G20 ülkeleri açısından ampirik olarak incelenmektedir. Bu amaçla, G20 ülkeleri için 2005-2018 dönemini kapsayan bir araştırma yürütülmüştür. Çalışmanın bağımlı değişkeni vergi gelirleri (%GSYİH)'dir. Bağımsız değişken olarak kentleşme oranı, demokrasi düzeyi, kişi başına GSYİH, ticari açıklık ve literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak demokrasi ve kentleşmenin moderatör etkisi kullanılmıştır. Sistem-Genelleştirilmiş Momentler Metodu (GMM) tahmincisinden istifade edilerek elde edilen bulgular kentleşme oranı ve demokrasi düzeyinin vergi gelirlerini istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Özetle, söz konusu ülkelerde uygulanan/uygulanacak vergi politikalarında farklı sınıfların tercihlerinin etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vergi Gelirleri, Demokrasi, Kentleşme, G20, Dinamik Panel.

Jel Kodları: H20, C33, P25, D72

Tax Revenues, Urbanization And Democracy: An Econometric Study On G20 Countries

Abstract

In this study, the effects of urbanization and democracy factors on tax revenues are examined empirically in terms of G20 countries. For this purpose, a survey was conducted for G20 country covering the period 2005-2018. The dependent variable of the

*) Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
(e-posta: mahirozhan@siirt.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5274-6600>

**) Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, Bütçe ve Mali Planlama Anabilim Dalı
(e-posta: nazlikeyifli@gumushane.edu.tr). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0589-8089>

study is tax revenues (% GDP). As independent variables, the urbanization rate, the level of democracy, GDP per capita, commercial openness, and differently from studies in the literature the moderator effect of democracy and urbanization were used. The findings obtained by using the System-Generalized Moments Method (GMM) estimator reveal that the urbanization rate and the level of democracy have statistically significant and positive effects on tax revenues. In summary, it is seen that the preferences of different classes are effective in the tax policies applied / to be applied in the said countries.

Keywords: Tax Revenues, Democracy, Urbanization, G20, Dynamic Panel.

1. Giriş

1800'lerden sonraki dönemde dünya genelinde ülkelerin ekonomik yapı içerisinde boyutunda genişleme olmasının yanı sıra hükümet türünde de değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu tür değişikliklerin siyasi kurum ve ekonomik yapılar üzerinde ortaya çıkardığı farklılıklar da vergi yapısının değişmesine neden olmuştur. Özellikle demokratikleşmenin kentsel ve kırsal sektörlerde haklarından mahrum bırakılmış yoksulların seçim mekanizması yoluyla tercihlerini ortaya koyarak vergilendirme üzerinde önemli bir etkisi olduğu savunulur. Kısacası demokrasinin vergilendirmeyi tercihlerin temsili yoluyla etkilediği varsayılmaktadır. Literatürde yer alan pek çok çalışmanın makroekonomik unsurların vergi gelirleri üzerindeki etkisini incelediği görülmektedir. Ancak vergi gelirlerini etkileyen faktörler arasında demokrasi ve kentleşme gibi unsurların da güncel çalışmalar da yer verildiği görülmektedir.

Çalışma, dünyanın en büyük 19 ekonomisi arasında yer alan ve Avrupa Birliği'nden oluşan G20 ülkeleri için demokrasi düzeyinin vergi gelirleri üzerindeki etkisini panel veri analizinden istifade ederek tahmin edilmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede vergi gelirlerini etkileyebilecek demokrasi düzeyi ile birlikte kontrol değişkeni olarak kentleşme oranı, ticari açıklık ve kişi başına GSYİH verileri kullanılmıştır. Çalışma ele alınan değişkenlerin vergi gelirleri üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla giriş ve sonuç bölümleriyle birlikte beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde konuya ilişkin teorik çerçeveye yer verilmiştir. Ardından vergi gelirlerini etkileyen faktörlerle ilgili yapılmış literatür ele alınmıştır. Daha sonra söz konusu değişkenler arasındaki ilişki ortaya koymak adına G20 ülkeleri için panel veri analizine yer verilmiştir. Gelişmiş demokrasilerin vergi gelirleri üzerindeki olumlu etkisi muhtemel bir sonuçtur. Ancak sadece demokrasi seviyesi vergi gelirlerini etkilememekte kentleşme düzeyinin de bu durumda etkili olduğu varsayılmaktadır. Kısacası kentsel ve kırsal iki farklı sınıfın tercihlerinin demokrasinin temsili olan seçim yoluyla vergilendirmeyi etkilediği düşünülmektedir. Bu amaçla demokrasi düzeyinin vergi gelirlerini etkileyen başta kentleşme olmak üzere diğer değişkenlerle birlikte kullanılmasının vergi gelirleri üzerinde gerçekten etkisinin olup olmadığı araştırılacaktır. Çalışmanın gelişmiş ve köklü demokrasilere sahip G20 ülkeleri özelinde ele alınması, kullanılan ekonometrik yöntem ve demokrasi ve kentleşme değişkenlerinin çarpım etkisinin birlikte değerlendirilmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Teorik Çerçeve

Gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke sınırlı kaynakları etkin ve verimli şekilde değerlendirerek ekonomik kalkınmada en üst seviyeye ulaşmayı amaçlamaktadırlar. Nitekim devlet, bireyler, firmalar ve uluslararası ekonomik kuruluşların üretim, tüketim, yatırım, tasarruf, harcama ve vergi gibi konular üzerine aldıkları kararlar bu süreci yakından etkileyeceğinden bunun gerçekleşmesi kolay değildir. Ancak, ülkelerin vatandaşların isteklerini yerine getirebilmesi ve daha iyi bir yaşam kalitesi sunabilmesi gelir elde ettiği ekonomik değişkenlerin bilhassa da vergi gelirlerinin derecesiyle ilişkilidir (Hassan ve Mishra, 2018). Dolayısıyla herhangi bir ülkenin harcamalarını, politikalarını ve bütçe dengesini sağlayabilmesi için gelirinin yüksek olmasına ihtiyacı vardır (Rianto, Taufik ve Yam 2017).

Devletler insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve kendisinden beklenen faaliyetleri yürütebilmek için mali kaynağa ihtiyacı vardır. Vergilerde söz konusu mali kaynakların en önemlisidir (Şentürk, 2017). Dolayısıyla bu durum, kamu gelirlerinin temel kaynağını gelir, harcama ve servet üzerinden alınan vergi gelirleri oluşturduğundan hükümetler de kamu gelirleri içerisinde en geniş yer tutan vergi gelirlerini arttırma arzusu içerisine girmektedirler (Ade, Rossouw ve Gwatidzo 2018). Kısacası, hükümetler üstlenmiş oldukları görevleri yerine getirebilmek için vergi tabanını aşındırmadan vergi gelirlerini arttırmak istemiş; bu durum da dünya çapında yıllardır tartışma konusu olmuştur.

Genel itibariyle vergilendirme özel sektör kaynaklarının kamu sektörüne transfer etmenin aracı olarak değerlendirilmektedir. Temel amacı kamu hizmetlerini finanse etmek olan vergi, ekonomik, sosyal ve politik hedefleri yerine getirmek amacıyla vatandaşlardan ve kurumlardan belirli yasal kurallar çerçevesinde kesin, karşılıksız ve zorunlu olarak elde edilen ekonomik değerleri ifade etmektedir (Sarılı, 2018).

Şüphesiz gelire duyulan ihtiyaç hükümetleri vergilendirilebilir kaynakları arttırmaya veya vergi oranlarını yükseltmeye yöneltmiştir. Lakin vergi oranlarını arttırmak vergi yükünü, vergi kaçırma ya da vergiden kaçınmayı arttıracığından vergilendirilebilir kaynaklarını arttırmak her zaman mümkün olmamaktadır. Bu nedenle, hükümetler hem kamu harcamalarının finansmanını sağlamada hem de ekonomik kalkınmada önemli bir politika aracı olan vergi gelirlerini optimal düzeyde elde etmenin yollarını aramaktadırlar.

Dünya genelinde pek çok ülke bilhassa G20 ülkeleri, ekonomik faaliyetlerini sağlıklı yürütebilmek ve bütçe açığını minimize edebilmek için aktif şekilde vergi politikası düzenlemeleri uygulamaktadırlar (Bujang, Hakim ve Ahmad 2013). Ancak, devletler için en önemli ve ucuz gelir kaynağı olan vergiler, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel birçok faktörden etkilenmektedir. Yani, vergi gelirleri performansı üzerinde geleneksel ve geleneksel olmayan bir dizi unsurun doğrudan ya da dolaylı olarak etkisi bulunmaktadır. Vergi gelirleri üzerine literatürde yer alan çalışmaların çoğu; kişi başına düşen gelir düzeyi, vergi kaçakçılığı, vergi bilinci, vergi mükelleflerinin sayısı, büyüme ve enflasyon oranı, tarım ve kayıt dışı ekonominin payı, dış ticaret ve vergi idaresinin etkili çalışıp çalışmadığı gibi birçok geleneksel faktör üzerine odaklanmıştır (Ekici, 2009). Ancak, vergi

gelirlerini açıklamakta geleneksel faktörlerin yanı sıra demokrasi düzeyi ve kentleşme gibi bazı faktörlerinde dikkate alınması gerekmektedir.

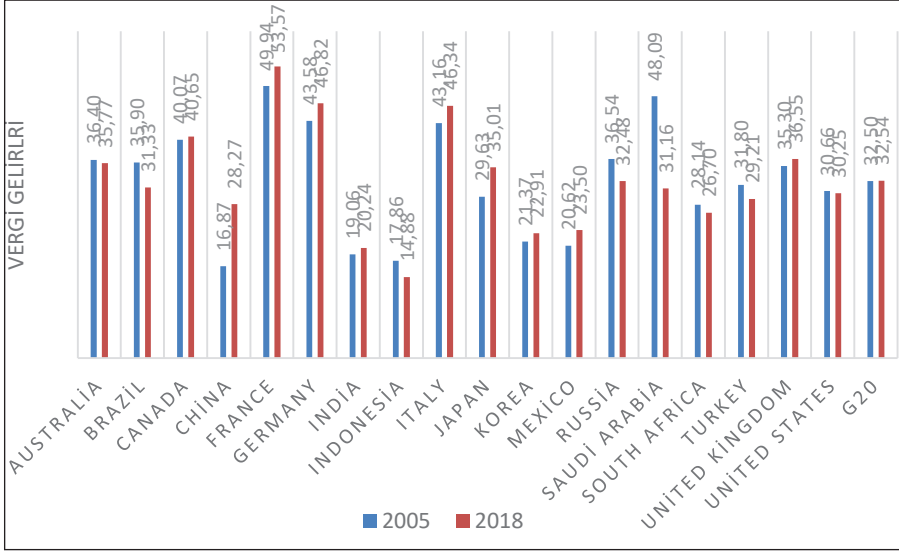
Nitekim demokrasinin gelişimi, devletleşme olgusunun ortaya çıkmasından bu yana devlet ve toplum ilişkilerinin sağlıklı işleyebilmesinde en etkili faktörlerden biri olan vergilendirmeyle paralel bir şekilde gerçekleşmiştir. Bilhassa, 90'lı yıllardan itibaren gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkelerde de demokrasi düzeyindeki artışla birlikte vergi gelirlerinin arttığı gözlemlenmiştir (Ehrhart, 2009). Devletlerin üstlenmiş olduğu kamu hizmetlerinin finansmanında önemli bir araç niteliğinde olan sürekli/düzenli bir vergi sistemi demokratik rejimin sağlıklı işleyebilmesinin koşullarından biridir. Vatandaşlar için demokrasinin bir nevi bedeli olarak nitelendirilen vergi demokratik rejim içinde cebri (zorlayıcı) özelliğini bir ölçüde de olsa azaltabilmektedir. Çünkü vatandaşlar vergilendirme ve harcama konularında karar verecek idarecileri oylama mekanizması yoluyla seçmektedirler. Böylelikle, vatandaşlar ödemiş oldukları vergilerin nerelerde kullanılacağı, nasıl toplanacağı ve uygulanacak kamu politikaları hakkında söz sahibi olabilmektedirler. Bu durum vatandaş karşısında hükümetleri hesap verebilir ve şeffaf kılarak, kamu politikalarının verimli üretilmesine ve vergi sistemini güçlendirerek toplumun demokratik gelişimini sağlamaktadır (Prichard, 2014). Bu çerçevede demokrasi için vergi gelirlerindeki artış arzu edilen bir durum olduğu varsayılmaktadır. Kısacası, demokrasileri gelişmiş ekonomilerin vergilendirme ile ilgili ortaya koyduğu kararları vatandaşları ile yapmış oldukları mali pazarlığın bir neticesi olduğu söylenebilir (Brautigam, 2008).

Çok sayıda teorik çalışmanın da ortaya koyduğu ortak nokta demokratik toplumsal sözleşmenin güçlenmesinde vergi gelirlerindeki artışın devlet ile vatandaş arasında mali bir pazarlığa neden olmasıdır. Ayrıca, demokratikleşme düzeyi beşeri sermaye birikiminin artmasını ve ülkenin kentleşme oranının yükselmesini sağlamaktadır. Bu durum şehirlerin hacim ve miktar olarak artmasına ve var olan emek unsurunun da rolünün değişmesine sebep olur (Cevizli, 2013). Emegın kırsaldaki tarım sektöründen sanayi sektörüne doğru kaymasıyla birlikte emegın marjinal verimi ve geliri artar. Dolayısıyla emek faktöründeki artış verimliliği yükseltip kârların artmasına yol açacak bu da mevcut yatırımlara yenilerinin eklenmesine ve kalkınmaya neden olacaktır. Diğer bir ifadeyle, kentlerdeki uzmanlaşma ve iş bölümü, üretimi kolaylaştırarak gelirlerin artmasına imkân sağlayabilmektedir (Arslan, 2016).

Gelişmiş demokrasilere sahip G20 ülkelerinde ortalama kentleşme oranlarına bakıldığında 1960 yılında %49,5, 1970 yılında %55,4, 1980 yılında %60,2, 1990 yılında %65, 2000 yılında %68,5, 2010 yılında %72,5 ve 2018 yılında ise %75 civarında olduğu görülmektedir. Bu uzun periyod incelendiğinde yıllar itibariyle kentleşme oranında devamlı bir artış meydana gelmiştir. Ancak, küresel mali krizle birlikte vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payında az da olsa düşüşler yaşanmış olmasına rağmen kriz sonrası süreçte tekrar 2000'li yıllardaki trend yakalanmıştır (Kılıçaslan ve Yavan, 2017). Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelere kıyasla G20 ülkelerinde toplanan vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı iki katından fazladır. Vergi gelirlerindeki bu başarı, G20 ülkelerinde gelişmekte olan

ülkelere kıyasla çok sayıda vergilendirilebilecek şirketin olduğuna işaret etmektedir (Bu-jang ve diğerleri 2013).

Çalışmada ele alınan ülke grubunun vergi konusundaki başarısını ortaya koyabilmek amacıyla Şekil 1’de G20 ülkelerin vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı verileri sunul-maktadır.

Şekil 1: G20 ülkelerinde vergi gelirleri (%GSYH) (IMF, 2019).

Şekil 1’de görüldüğü üzere, yıllar itibariyle G20 ülkeleri içinde Fransa ve İtalya’nın en yüksek vergi toplama başarısına sahip iki ülke olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkelerde en düşük vergi gelirine sahip ülkeler ise sırasıyla Endonezya, Hindistan ve Meksika’dır. G20 ortalamasına baktığımızda ise her iki yılda da G20 ülkelerinin yaklaşık olara % 33 vergi toplama başarısına sahip olduğu görülmektedir. 2005 yılından 2018 yılına kadar vergi gelirlerinde artış meydana gelen ülkeler Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Kore, İtalya, Japonya ve Meksika’dır. 2005 yılından 2018 yılına kadar vergi gelirlerinde en yüksek artış Çin’de görülürken en ciddi azalma ise Suudi Arabistan’da olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca, G20 ülkeleri içerisinde Çin, Hindistan, Endonezya, Japonya, Kore, Meksika, Güney Afrika ve ADB gibi ülkeler vergi gelirlerinde G20 ortalamasının altında kalırken Avustralya, Brezilya, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Rusya ve Birleşik Kral-lık gibi ülkelerin ise ortalamanın altında kaldığı görülmektedir.

3. Literatür Araştırması

Literatürde farklı zamanlarda ve ülkeler üzerine vergi gelirlerinin belirleyicilerine yö-nelik çeşitli ampirik çalışmalar yapılmıştır. Ancak söz konusu çalışmalar genel itibariyle

ekonomik büyüme, ticari açıklık, enflasyon gibi ekonomik belirleyiciler üzerine odaklanmıştır. Ekonomik belirleyicilerin yanı sıra demokrasi düzeyi ve kentleşme gibi unsurlarında vergilendirmede etkili olduğu uzun zamandır tartışılmasına rağmen ampirik literatürde gördüğümüz kadarıyla fazla sayıda çalışma mevcut değildir. Bilhassa yerli literatürde bu durum daha belirgin şekilde görülmektedir. Dolayısıyla konuya ilişkin literatürde yer alan çalışmaların genel olarak vergi gelirlerinin ekonomik belirleyicileri üzerine yapıldığı dikkat çekmektedir. Literatürde gelişmiş demokrasilerin ve kentleşmenin önemli ölçüde sağlanabilmesinin vergi gelirlerine etkisinin görece az sayıda çalışma olması nedeniyle bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Meltzer ve Richard (1981) gelişmiş demokrasilerde ortanca seçmen davranışlarının kamu büyüklüğü üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında ortanca seçmenin düşük gelirlilerden oluşması durumunda seçimlerde oy kullanma alanlarının genişlemesine neden olduğundan demokrasinin vergi gelirlerini arttırdığı bu durumda kamu kesimini büyüttüğü sonucuna ulaşmışlardır.

Breeden ve Hunter (1985) tarafından ABD’de nüfusu 200.000’den fazla olan 37 eyalet üzerine yapılan çalışmada vergi araçlarının seçimi ile kamu bütçesinin büyüklüğü arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda kişi başına federal gelir, kişi başına eyalet geliri ve kişi başına GSYİH’nın vergi gelirlerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Fjeldstad (2004) tarafından Güney Afrika üzerine yapılan çalışmada vatandaşların ödeme yapmamasının sadece ödeme yapmama ile ilgili değil aynı zamanda yerel yönetimin kendi çıkarları doğrultusunda hareket edip ettiğinin algılanıp algılanmadığı sorulmuş ve idarecilerin vatandaşların talepleri doğrultusunda davrandıkları takdirde vatandaşların idarecilere güvenleri artacağından bu durumun vergi ödeme eğilimlerini arttıracığı sonucuna ulaşmışlardır. Bir başka benzer çalışmada da Cummings vd. (2005) vatandaşların idarecilerin mali sözleşmeye uyumlu hareket ettiklerine inanmaları durumunda vergi ödeme eğilimlerinin arttığını tespit etmişlerdir.

Bird, Martinez ve Torgler (2008) tarafından yüksek gelirli ülkeler üzerine yapılan çalışmada idarecilerin hesap verebilirliğinin ve yolsuzluğun vergi gayreti üzerindeki etkisi iki aşamalı en küçük kareler yöntemiyle araştırmışlar ve bu faktörlerin vergi gayreti üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, idarecilerin vatandaşların taleplerine cevap vermeleri ve topluma karşı sorumlu olmaları vergi gayretini kısacası vergi gelirlerini arttırmaktadır.

Zenginobuz, Adaman, Gökşen, Savcı ve Tokgöz (2010) tarafından Türkiye üzerine yapılan çalışmada vergi gelirleri, temsiliyet ve demokrasi düzeyi algıları araştırılmıştır. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmada vergi gelirleri ile demokrasi düzeyi arasında karşılıklı bir ilişkinin olduğu tespit etmişlerdir.

Timmons (2010) tarafından yapılan çalışmada vergi gelirlerinin belirleyicileri değerlendirilmiştir. 18 OECD ülkesi üzerine yapılan çalışma 1970-1999 dönemini kapsamaktadır. Çalışma sonucunda demokratikleşmenin tüketim üzerindeki vergileri arttırdığı tespit edilmiştir. Kentleşme oranı ise modelde kontrol değişkeni olarak eklenmiş olup kentsel

ve kırsal vatandaşların vergi tercihleri arasındaki farklılık vergi gelirleri bileşenlerini etkilediği görülmüştür. Dolayısıyla demokrasinin farklı gruplar üzerinde farklı etkilerinin olduğunu göstermiştir.

Mutascu (2011) tarafından yapılan çalışmanın amacı vergi gelirleri ile demokrasi arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Farklı gelişmişlik düzeylerine sahip 52 ülke üzerine yapılan çalışma 2002-2008 dönemini kapsamaktadır. Analiz sonucuna göre sadece güçlü demokrasiler değil otokrasilerin varlığı da vergi gelirleri üzerinde pozitif etki oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karagöz (2013) 1970-2010 dönemi için Türkiye’de vergi gelirlerinin belirleyicilerini araştırdığı çalışmasında vergi gelirlerinin tarım ve sanayi sektörü payından, ekonominin parasallaşma oranından, kentleşme oranından ve dış borç stokundan etkilendiğini tespit etmiştir.

Zarra-Nezhad, Ansarı ve Moradı (2016) tarafından yapılan çalışmada ticari serbestleşmenin vergi gelirleri üzerindeki etkisini incelemiştir. 83 ülke üzerine yapılan çalışma 1990-2012 dönemini kapsamaktadır. Analiz sonucuna göre serbest ticaretin vergi gelirlerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak GSYİH ve demokratikleşme vergi gelirlerini pozitif etkilerken şehirleşmenin ise olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Nnyanzi, Babyenda ve Bbale (2016) 1980-2014 dönemi için Doğu Afrika ülkeleri üzerine yaptıkları çalışmalarında vergi gelirlerinin belirleyicilerini araştırmışlardır. Yapılan analiz sonucunda kentleşme oranı, yolsuzluğun kontrolü, hesap verilebilirlik, kamu borçları vergi gelirlerini pozitif etkilerken, siyasi istikrar, enflasyon, kayıt dışı ekonomi ve hukukun üstünlüğünün negatif etkilediğini tespit etmişlerdir.

Türedi ve Topal (2016) tarafından yapılan çalışmada vergi gelirleri ve demokrasi arasındaki ilişki analiz edilmiştir. 60 gelişmekte olan ülke üzerine yapılan çalışma 2006-2012 dönemini kapsamaktadır. Yapılan analiz sonucuna göre vergi gelirleri ve demokrasi arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Ashraf ve Sarwar (2016) 1996-2013 dönemi için 50 gelişmekte olan ülkenin verileri kullanılarak kurumsal ve yapısal faktörlerin vergi gelirleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda hukukun üstünlüğü, bürokratik verimlilik, yolsuzluk gibi faktörlerin vergi tahsilâtını olumsuz etkilediği demokrasi düzeyinin ise vergi tahsilâtını olumlu etkilediğini tespit etmişlerdir. Çalışmada ayrıca ele alınan ülkelerde daha fazla vergi geliri elde etmek için demokratikleşme için çaba göstermeleri gerektiği önerilmiştir.

Simbachawene (2018) tarafından yapılan çalışmada ekonomik, kurumsal, finansal ve yapısal unsurların vergi gelirleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Tanzanya üzerine yapılan çalışma 1999-2015 dönemini kapsamaktadır. Yapılan analiz sonucunda yolsuzluğun kontrolü, düzenleme kalitesi ve hukukun üstünlüğünün vergi gelirlerini arttırdığı doğrudan yabancı yatırımların ise olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hassan ve Mishra (2018) tarafından yapılan çalışmada ekonomik, demografik ve politik faktörlerin vergi gelirleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Hindistan’ın Jammu ve

Keşmir eyaletleri üzerine yapılan çalışma 1984-2014 dönemini kapsamaktadır. VECM analizi sonucuna göre siyasi krizler ve hukukun üstünlüğü vergi gelirleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Kutbay (2019) tarafından yapılan çalışmada 1995-2017 dönemi için G7 ve BRIC-T ülkeleri için vergi gelirlerinin belirleyicileri araştırılmıştır. Analiz sonucunda G7 ülkelerinde kişi başına GSYİH, küreselleşme, istihdam, sanayi üretim endeksi, ücretli çalışan sayısı, doğrudan yabancı yatırımlar ve enflasyon değişkenlerinin vergi gelirlerini arttırdığı BRIC-T ülkelerinde ise küreselleşme, doğrudan yabancı yatırımlar ve enflasyonun vergi gelirlerini azalttığı tespit edilmiştir.

Kutbay (2020) tarafından yapılan çalışmada ekonomik özgürlük endeksinin alt bileşenlerinin vergi gelirleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çin, Brezilya, Türkiye, Endonezya, Hindistan, Meksika ve Rusya gibi yükselen piyasa ekonomilerine yapılan çalışma 1995-2017 dönemini kapsamaktadır. Yapılan analiz sonucunda hukukun üstünlüğü, piyasa açıklığı ve düzenlemelerin verimliliği bileşenlerinin vergi gelirlerini arttır iken hükümet büyüklüğünün ise azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Vergi gelirleri etkileyen faktörleri inceleyen yukarıdaki çalışmaların karşılaştırmalı olarak incelenebilmesi adına bu çalışmaların bazıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Literatür Özeti

Çalışma	Dönem/Ülke	Bulgular
Timmons (2010)	1970-1999 18 OECD ülkesi	Demokratikleşmenin tüketim üzerindeki vergileri arttırdığı, kentsel ve kırsal vatandaşların ise vergi tercihleri arasındaki farklılık vergi gelirleri bileşenlerini etkilemektedir.
Mutascu (2011)	2002-2008 52 Ülke	Demokratik ve otokrasilerin vergi gelirleri üzerinde pozitif etki oluşturduğu görülmüştür.
Zarra-Nezhad vd. (2016)	1990-2012 83 Ülke	GSYİH ve demokratikleşme vergi gelirlerini pozitif etkilerken şehirleşmenin ise olumsuz etkilemektedir.
Nnyanzi vd. (2016)	1980-2014 Doğu Afrika Ülkeleri	Kentleşme oranı, yolsuzluğun kontrolü, hesap verilebilirlik, kamu borçları vergi gelirlerini pozitif etkilerken, siyasi istikrar, enflasyon, kayıt dışı ekonomi ve hukukun üstünlüğünün negatif etkilemektedir.
Türedi ve Topal (2016)	2006-2012 60 Gelişmekte Olan Ülke	Vergi gelirleri ve demokrasi arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Ashraf ve Sarwar (2016)	1996-2013 50 Gelişmekte Olan Ülke	Demokrasi düzeyi vergi tahsilâtını olumlu etkilemektedir.
Andersen (2018)	1800-2012 32 Ülke	Demokrasinin kırsal ülkelerde emlak vergilerini düşürdüğü, kentleşmiş eyaletlerde ise gelir vergilerini artırdığını ve tüketim vergilerini düşürdüğü sonucuna ulaşmışlardır.
Simbachawene (2018)	1999-2015 Tanzanya	Yolsuzluğun kontrolü, düzenleme kalitesi ve hukukun üstünlüğünün vergi gelirlerini artırırken doğrudan yabancı yatırımlar azaltmaktadır.
Hassan ve Mishra (2018)	1984-2014 Hindistan	Siyasi krizler ve hukukun üstünlüğü vergi gelirlerini arttırmaktadır.
Kutbay (2019)	1995-2017 G7 ve BRIC-T ülkeleri	G7 ülkelerinde kişi başına GSYİH, küreselleşme, istihdam, sanayi üretim endeksi, doğrudan yabancı yatırımlar ve enflasyon değişkenleri vergi gelirlerini artırırken BRIC-T ülkelerinde küreselleşme, doğrudan yabancı yatırımlar ve enflasyonun vergi gelirlerini azaltmaktadır.
Kutbay (2020)	1995-2017 Yükselen Piyasa Ekonomileri	Ekonomik özgürlük bileşenleri vergi gelirlerini arttırmaktadır.

4. Veri Seti ve Model

Çalışma, G20 grubunda yer alan ülkelerin (ABD, Avustralya, Türkiye, Almanya, Endonezya, Arjantin, Birleşik Krallık, Brezilya, Meksika, Çin, Japonya, Fransa, Güney Afrika, Hindistan, İtalya, Kanada, Güney Kore, Rusya, Suudi Arabistan) 2005-2018 dönemi için demokrasi düzeyi, kentleşme oranı, kişi başı GSYİH, ticari açıklık belirleyicilerinin vergi gelirleri üzerindeki etkisini panel veri analiziyle araştırmaktadır. Çalışmada söz konusu ülkelere ait yıllık veri kullanılmıştır.

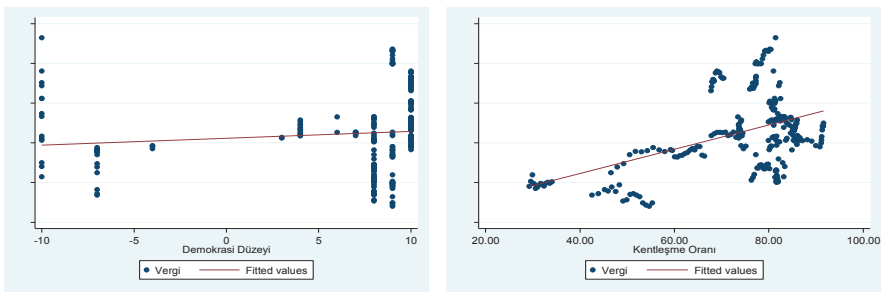
Çalışmada kullanılan ülke verileri Dünya Bankası (World Bank), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Marshall and Jaegger's Polity's 4 Dataset veri tabanlarından elde edilmiştir. Değişkenlere ilişkin veriler Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Çalışmanın Veri Seti

Değişken Türü	Değişkenin Adı	Kısaltması	Kaynağı
Bağımlı Değişken	Vergi (%GSYİH)	Vergi	Uluslararası Para Fonu (IMF)
	Kentleşme Oranı	K	The World Bank
Bağımsız Değişkenler	Kişi başı GSYİH	lnG	
	Ticari Açıklık	T	
	Demokrasi Düzeyi	D	Marshall and Jaegger's Polity's 4 Dataset

Çalışmada kullanılan bağımlı değişken vergi gelirinin GSYİH içerisindeki payıdır. Modelde bağımsız değişken olarak; kentleşme oranı, kişi başı GSYİH, ticari açıklık ve demokrasi düzeyi kullanılmıştır. Kentleşme oranı değişkeni bir ülkenin veya bölgenin nüfusunun kent sayılan yerleşme birimlerinde yaşayanlara oranını ifade etmektedir (Kent- sel Nüfus/Toplam Nüfus). Demokrasi düzeyi değişkeni (-10) ila (+10) arasında değer alır ve (-10) zayıf demokrasileri (+10) ise güçlü demokrasileri ifade etmektedir. Ticari açıklık değişkeni ise ihracat ve ithalatın GSYİH'ya oranının toplamı şeklinde alınmıştır. Bağımsız değişkenlerden sadece kişi başı GSYİH değişkeninin logaritması alınarak modele dâhil edilmiştir. Ayrıca, modelde kuk olarak ifade edilen kukla değişken 2008 yılında yaşanan küresel krizi kontrol etmek için kullanılmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkiyi veren serpilme diyagramında (Şekil 1) demokrasi düzeyi ve kentleşme oranı ile vergi arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcut olduğu görülmektedir. Kısacası, ele alınan G20 ülke grubunda demokrasi düzeyi ve kentleşme oranı arttıkça vergi gelirlerinin arttığı şeklinde önsel bir bilgi sunmaktadır.

Şekil 2: G20 ülkelerinde vergi–demokrasi düzeyi ve kentleşme oranı ilişkisi serpilme diyagramı

Çalışma dengeli panel veri ile çalışabilmek adına 2005-2018 dönemini kapsamaktadır. Andersson (2018)'ın çalışmasında kullandığı model tahmin modelini kurulmasında yol gösterici olmuştur. Ancak, çalışmada kullanılan model ülke örnekleme, zaman aralığı ve bağımsız değişkenlerin seçimi konusunda söz konusu modelden farklılık göstermektedir. Çalışmada kullanılan regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

$$Vergi_{it} = \beta_0 + \beta_1 Vergi_{it-1} + \beta_2 D_{it} + \beta_3 K_{it} + \beta_4 DxK_{it} + \beta_5 TA_{it} + \beta_6 \ln G_{it} + \beta_7 Kuk_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

5. Ampirik Metodoloji ve Bulgular

5.1. Ampirik Metodoloji

Son zamanlarda ülkeler arası karşılaştırmalar ve veri setlerinin kullanılabilirliğinin artmasıyla beraber panel verilere dayalı analiz yöntemleri giderek artmaktadır. Hem birim hem de zaman boyutunu birleştiren panel veri analizi, daha fazla gözlem içermesi ve daha fazla serbestlik derecesine sahip olmasının yanı sıra çoklu doğrusal bağlantı sorununu da büyük oranda ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktadır (Tatoğlu, 2013). Ayrıca, yatay kesit ya da zaman serisi ile tespit edilmesi zor olan ilişkilerin elde edilmesini kolaylaştırmaktadır. Panel veri analizinin başka bir özelliği de dışlanmış değişkenlerin modelde yer almasından ötürü yatay kesit ve zaman serisine kıyasla daha kapsamlı modellerin kurulmasına olanak tanımaktadır. Buna ek olarak, yatay kesit modellerinden farklı olarak panel veri modeli ile ülkeye özgü ve zamana bağlı özelliklerin kontrol edilmesini mümkün kılmaktadır (Weinhold, 1999). Ancak, değişkenler arasında içsellik sorunu ortaya çıktığında EKK tahmincisi tutarlı sonuçlar vermeyecektir. Bu çerçevede literatürde sıklıkla kullanılan genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM)'dir. GMM'ye dayalı olarak yapılan tahmin araç değişken tahmininde kullanılan bir yöntemdir.

Dinamik panel analizlerinde, Fark GMM ve Sistem GMM olmak üzere iki temel GMM tahmincisi kullanılabilir. Birinci tahmin yöntemi Arellone ve Bond (1991) tarafından geliştirilmiş olup ülke veya bireyler gibi yatay kesitlerin spesifik etkilerini minimize ederek her bir denklemin birinci farkının tahmin edilmesini önemser bağımsız değişkenlerin gecikmeli değerlerini araç değişken olarak kullanmaktadır (Soto, 2009). Ancak, açıklayıcı değişkenler zamanla süreklilik göstereceğinden bu değişkenlerin gecikmeli değerleri birinci farklarıyla tahmin edilen regresyon sonucu için zayıf araçlar özelliğine sahip olabilmektedir. Dolayısıyla birinci fark GMM tahmincisi önemli zayıflıklar taşıyabilmektedir (Baltagi, 2005). Tahmincinin bu gibi sorunlarına çözüm bulmak adına Arellano ve Bover (1995) ile Blundell ve Bond (1998) birinci fark GMM tahmincisinin sonlu örnekleme zayıf tahmin gücüne sahip olduğunu ve katsayı tahminlerinin sapmalı olduğunu ileri sürmüşler ve Sistem-GMM tahmincisini önererek bu tahmincinin tahmin gücünün daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu tahminci fark denklemi ile düzey denklemlerinin birleştirilmesine dayanmaktadır. Sistem-GMM tahmincisi birinci fark GMM tahmincisini baz alarak ve önemli iyileştirmeler yapılarak elde edilmektedir. Sistem-GMM tahmincisi daha yüksek etkinlik ve daha düşük sapma gibi özelliklere sahip

olmasından dolayı başta birinci fark GMM tahmincisi olmak üzere birçok tahminciye göre üstün bir tahmincidir (Arellano ve Bover, 1995; Blundell ve Bond, 1998).

Bu çalışmada, içsellik probleminin dikkate alınması ve diğer GMM tahmincilerine kıyasla daha iyi bir tahminci olması nedeniyle Sistem-GMM yaklaşımı kullanılmıştır. Dolayısıyla hata terimlerinin korelasyona sahip olup olmadığına testi sırasında Arellano-Bond'un birinci ve ikinci mertebeden otokorelasyon testleri olan AR(1) ve AR(2) testleri yapılmıştır. Ayrıca araç değişkenlerin geçerliliği varsayımı ise Sargan testi ile sınanmıştır.

5.2. Araştırma Etiği

Vergi Gelirleri, Kentleşme Ve Demokrasi: G20 Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Çalışma adlı çalışmada bilimsel etik kuralları dikkate alınmıştır. Çalışmada vergi gelirlerinin GSYİH içerisindeki payı, kentleşme oranı, kişi başı GSYİH, ticari açıklık ve demokrasi düzeyi verileri kullanılmıştır. Çalışmada yapılan atıflar doğru ve eksiksiz bir biçimde gösterilmiştir. Çalışma başka bir akademik yayına değerlendirilmesi için gönderilmemiştir.

5.3. Bulgular

Tablo 3'te modelde kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler sunulmuştur. Tüm değişkenlere ilişkin toplam gözlem sayısı 252'dir. Analiz döneminde (2005-2018) ülkelerin vergi gelirlerinin ortalaması %32 düzeyindedir. G20 ülkeleri içinde en düşük vergi gelirin sahip ülke %14.05 oranıyla Endonezya iken %56.48 ile Suudi Arabistan en yüksek vergi gelirin sahip ülke konumundadır. Demokrasi düzeyi (D) ortalaması 6.68, kentleşme oranı (K) ortalaması 72.91, ticari açıklık (TA) ortalaması 54.78, kişi başına GSYİH'nin (lnG) ortalaması 4.21'dir. İlgili dönemde en düşük kentleşme oranına sahip ülke 29.23 oranıyla Hindistan iken en yüksek kentleşme oranı sahip ülke ise 91.61 oranıyla Japonya'dır. Ticari açıklığın en düşük olduğu ülke 22.10 oranıyla Brezilya iken ticari açıklığın en yüksek olduğu ülke ise 110 oranıyla Güney Kore'dir.

Tablo 3 : Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken Adı	Gözlem	Ortalama	Std. Hata	Minimum	Maksimum
Vergi Yükü	266	32.35	9.341	14.053	56.481
Demokrasi Düzeyi	266	6.766	5.627	-10	10
Kentleşme Oranı	266	73.867	14.915	29.235	91.87
Demokrasi x Kentleşme	266	511.791	434.223	-838.44	916.16
Ticari Açıklık	266	53.625	18.426	22.105	110
LnGSYİH	266	4.200	0.467	2.854	4.833
Kukla	266	0.071	0.258	0	1

Analizde yer alan değişkenler arasındaki korelasyon matrisine ilişkisi bilgileri Tablo 4'de yer almaktadır. Demokrasi düzeyi ve kentleşme oranı ile vergi gelirleri değişkeni

arasında pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Benzer bulguyu değişkenler arasındaki ilişkiyi veren Şekil 2'deki serpilme diyagramı da vermektedir. Bu önsel bilgi, G20 ülkelerinde *demokrasi düzeyi ve kentleşme oranı arttıkça vergi gelirleri artmaktadır* şeklinde ön bir fikir vermektedir.

Tablo 4: Korelasyon Matrisi

Değişkenler	Vergi	Demokrasi Düzeyi	Kentleşme Oranı	Ticari Açıklık	lnGSYİH	Kukla
Vergi	1.0000					
Demokrasi Düzeyi	0.1060	1.0000				
Kentleşme Oranı	0.4689	0.1305	1.0000			
Ticari Açıklık	0.1387	-0.2051	0.0394	1.0000		
lnGSYİH	0.6564	0.2368	0.8293	0.0939	1.0000	
Kukla	-0.0050	0.0073	-0.0212	0.0548	-0.0087	1.0000

Tablo 5'te heteroskedasite, otokorelasyon ve içsellik problemlerinden arındırılmış EKK, FGLS ve iki aşamalı sistem-GMM tahmin sonuçları yer almaktadır.

Ampirik bulguların yorumlanmasına geçmeden önce, LR test istatistiği ile Model I için birim etkisinin varlığı sınanmış ve test sonucunda modelde birim etkinin olduğu görülmüştür. Bu etkinin sabit mi tesadüfi mü olduğunu belirlemek adına Hausman test istatistiği kullanılmıştır. Hausman test istatistiği sonucuna göre Model I için sabit etkiler modeli geçerli olduğu görülmüştür. Bu nedenle tabloda sadece sabit etkiler modeli sonuçlarına yer verilmiştir. Ancak modelin varsayımları incelendiğinde, Modifiye Wald testi sonucuna göre modelde heteroskedasite olduğu ve Baltagi-Wu LBI testi sonucuna göre de modelde otokorelasyon varlığı tespit edilmiştir. Çalışmada sabit etkiler modelinde yani Model I'de heteroskedasite ve otokorelasyon varlığı için sabit etkiler modeli yerine bu varsayımlara karşı dirençli tahminciler veren FGLS yöntemi yani Model II elde edilmiştir. Model II'nin genel olarak anlamlılığını gösteren Wald testine göre modelin anlamlı olduğu görülmektedir.

Öte yandan, değişkenler arasındaki içsellik problemlerini dikkate almak adına iki aşamalı sistem-GMM analizi (Model III) yapılmıştır. Öncelikle Model III Wald (χ^2) test istatistiği sonucuna göre %1 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sargan testi ise model için araç değişkenlerin içsellik sorunu taşımadığı yani araç değişkenlerin geçerli olduğunu söylemektedir. Ayrıca, model için 1. ve 2. Dereceden otokorelasyonun varlığı sınanmış ve testi sonuçlarını veren Arellano ve Bond'un (AR(1) ve AR(2)) otokorelasyon test istatistiklerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Kısacası, analiz sonucuna göre 1.dereceden otokorelasyonun varlığı doğrulanırken 2.dereceden otokorelasyonun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5: Analiz Sonuçları

Bağımlı Değişken: Vergi			
	Model I (EKK)	Model II (FGLS)	Model III (İki Aşamalı Sistem-GMM)
Vergi			0.369*** (6.36)
Demokrasi	2.586** (2.51)	0.742** (1.97)	-2.468*** (-2.79)
Kentleşme	0.349** (2.50)	-0.009 (-0.18)	0.173*** (3.37)
Demokrasi x Kentleşme	-0.029** (-2.13)	-0.011** (-2.20)	0.033*** (3.31)
Ticari Açıklık	0.116*** (3.48)	-0.0002 (-0.01)	0.106*** (7.07)
lnGSYİH	0.466 (0.19)	15.6008*** (10.18)	0.301 (0.29)
Dum	-0.506 (-0.72)	-0.018 (-0.01)	-0.843*** (-3.11)
Sabit	3.205 (0.51)	-31.523*** (-6.36)	
F İstatistiği	3.97***		
Wald İstatistiği		214.85***	
Hausman Test İstatistiği	12.37 (0.030)		
Modified Wald Test	25465.41*** (0.000)		
Baltagi-Wu LBI	1.0051		
Friedman Testi	9.962 (0.905)		
Wald (χ^2) Test			5352.71***
Sargan Test			13.321 (1.000)
AR(1) Test			-1.174 (0.040)
AR(2) Test			0.932 (0.351)
Gözlem Sayısı	266	266	247
Araç Sayısı			96

Not: %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyleri sırasıyla ***, **, * şeklinde gösterilmektedir. t ve z istatistikleri katsayıların altında parantez içinde verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, vergi gelirlerinin gecikmeli değerinin katsayısının istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olması bir önceki dönem vergi gelirlerinin izleyen yıllar vergi gelirlerini arttırmada etkili olduğunu göstermektedir. Buna göre önceki dönem vergi gelirlerindeki 1 birimlik artış cari dönem vergi gelirlerini yaklaşık olarak % 0.49 birim arttırmaktadır. Demokrasi düzeyi ile vergi gelirleri arasında istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Kentleşme oranı ile vergi gelirleri arasında da istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Kentleşme oranındaki %1'lik birimlik artış vergi gelirlerini yaklaşık %0.17 arttırmaktadır. Demokrasi ve kentleşme etkisi ile vergi gelirleri arasında ise istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu durum, demokratikleşmenin vergi gelirleri üzerindeki etkisinin yüksek kentleşme seviyelerinde pozitif olduğu düşük kentleşme seviyeleri için ise etkinin negatif olduğunu ifade etmektedir. Öte yandan, ticari açıklıktaki %1'lik artış vergi gelirlerini yaklaşık %0.10 arttırmakta ancak kişi başına GSYİH ile vergi gelirleri arasında ise istatistiki olarak anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

6. Sonuç

Gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülke için vergi gelirleri hem mali dengeyi sağlamada hem de ekonomik kalkınmada önemli bir yapı taşıdır. Bu bağlamda, ülkeler vergi gelirlerini arttırmak adına verimli vergi politikaları uygulamayı amaçlamışlardır. Yaşanan küresel krizler ülkelerin vergi gelirlerinin azalmasına sebebiyet verse de gelişmiş demokrasilere ve halkın büyük çoğunluğunun önemli ölçüde kentlerde yaşadığı G20 ülkelerinin vergi gelirlerini korumayı başardığı görülmüştür. Bu durum söz konusu ülkeler özelinde vergi gelirlerine etki eden ekonomik unsurların yanı sıra gelişmiş demokrasi ve kentleşme düzeyinin de vergi geliri üzerinde etkili olup olmadığını düşündürmüştür.

Bu noktadan hareketle çalışma G20 ülkelerinde demokrasi ve kentleşme düzeylerinin vergi gelirlerine etkisi üzerine odaklanmaktadır. Çalışma 2005-2018 dönemini kapsamakta olup EKK, FGLS ve İki Aşamalı Sistem GMM tahmincileri kullanılarak panel veri modeli tahmin edilmiştir. Vergi gelirlerinin ekonomik belirleyicileri üzerine pek çok çalışma mevcut iken demokrasi ve kentleşme düzeylerinin vergi gelirleri üzerinde etkisine yönelik çalışmalar ve metodolojik olarak EKK, FGLS ve İki Aşamalı Sistem GMM tahmincilerinin üçünden de faydalanan çalışmaların az olması dolayısıyla çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalardan istifade edilerek ampirik modelde demokrasi düzeyi ile birlikte kontrol değişkeni olarak kentleşme oranı, ticari açıklık, kişi başına GSYİH ve demokrasi ve kentleşme değişkenlerinin çarpımı verileri kullanılmıştır.

Analiz sonucuna göre demokrasi ve kentleşme etkisi vergi gelirlerini istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilemektedir. Elde edilen bu sonuç Andersson (2018) çalışmasını destekler nitelikte olup demokrasinin vergi gelirleri üzerindeki etkisinin kentleşmeye bağlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla sanayileşmenin getirdiği temel ekonomik de-

ğişiklik olarak da adlandırılan kentleşme düzeyindeki artışla birlikte demokratikleşmenin vergi gelirlerini artırıcı özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Öte yandan, kişi başına GSYİH ile vergi gelirleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamasına rağmen katsayı değeri pozitifdir. Kısacası, bu durum G20 ülkelerinde gelirin kayıt dışında kalmadığı ve yüksek düzeyde vergi tahsilatı sağlanabildiğini göstermektedir. Dolayısıyla söz konusu ülkelerde vatandaşların vergi bilincinin yüksek olduğu ve gelirlerinin büyük bir bölümünü vergi için harcadıklarını göstermektedir. G20 ülkelerinde ele alınan dönemde ise ticari açıklık ile vergi gelirleri arasında istatistiki olarak anlamlı ve olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Özetle, söz konusu ülkelerde uygulanan ya da uygulanacak vergi politikaları demokrasi ve kentleşme gelişmelerinden etkilenmekte ve bu ülkelerde vergi gelirlerini etkilemektedir. Dolayısıyla ampirik sonuçlar demokrasinin vergi gelirleri üzerindeki etkisi değerlendirilirken farklı sınıfların tercihlerinin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Kaynakça

- Ade, M., Rossouw, J., Gwatidzo, T. (2018). Determinants of tax revenue performance in the southern African development community (SADC)”, *ERSA Working Paper* 762.
- Andersson, P.F. (2018). Democracy, urbanization, and tax revenue. *Studies in Comparative International Development*, 53, 111–150.
- Arellano, M., Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte carlo evidence and an application to employment equations. *Review of Economic Studies*, 58, 277-297.
- Arellano, M., Bover, O. (1995). Another look at the instrumental variable estimation of error-components models. *Journal of Econometrics*, 68, 29-51.
- Arslan, C. (2016). *Türkiye’de yapılan kalkınma planlarındaki kentleşme politikalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Asraf, M., Sarwar, S. (2016). Institutional determinants of tax buoyancy in developing nations. *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, 4(1), 1-12.
- Baltagi, H. B. (2005). *Econometric analysis of panel data*. John Wiley&Sons, England.
- Bird, R. M., Martinez, V. J., Torgler, B. (2008). “Tax effort in developing countries and high income countries: the impact of corruption, voice and accountability”. *Economic Analysis & Policy*, 38(1), 55-71.
- Blundell, R., Bond, S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. *Journal of Econometrics*, 87, 115-143.
- Blundell, R., Bond, S., Windmeijer, F. (2000). Estimation in dynamic panel data models: improving on the performance of the standard GMM estimator. B. BALTAGI

- (ed), *Nonstationary panels, panel cointegration, and dynamic panels, advances in econometrics* 15, JAI Press, Amsterdam: Elsevier Science.
- Brautigam, D. A. (2008). Introduction: taxation and state-building in developing countries, in D. A. Brautigam, O.H. Fjelstad & M. Moore (Edt.), *taxation and state- building in developing countries: capacity and consent*, London: Cambridge University Press.
- Breeden, C. H., Hunter, W. J. (1985). "Tax revenue and tax structure". *Public Finance Quarterly*, 13(2), 216-224.
- Bujang, I., Hakim, T. A., Ahmad, I. (2013). "Tax structure and economic indicators in developing and high-income OECD countries: panel cointegration analysis". *Procedia Economics and Finance*, 7, 164-173.
- Cevizli, İ. (2013). *Demokrasi ve ekonomik gelişme ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cummings, R.G., Vazquez, M. J., McKee, M., Torgler B. (2005). *Effects of tax moral on tax compliance: experimental and survey evidence, international studies programme working paper 05-16*. Atlanta: Andrew Young School of Policy Studies.
- Ehrhart, H. (2009), *Assessing the relationship between democracy and domestic taxes in developing countries*, CERDI Etudes et Documents.
- Ekici, M. S. (2009). Vergi gelirlerini etkileyen ekonomik ve sosyal faktörler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 200-223.
- Fjelstad, O. H. (2004). "What's trust got to do with It? Non-payment of service charges in local authorities in South Africa". *Journal of Modern African Studies*, 42(4), 539-562.
- Hassan, S., Mishra, B. (2018). Does an economic and political affairs matter in determining the tax revenue of Jammu and Kashmir State (India): an approach through VECM model. *Iran. Econ. Rev.* 22(2), 471-501.
- IMF (2019), *Government Finance Statistics Yearbook*, <https://data.imf.org/?sk=a0867067-d23c-4ebc-ad23-d3b015045405>, (20.06.2020).
- Karagöz, K. (2013). Determinants of tax revenue: does sectorial composition matter?. *Journal of Finance Accounting and Management*, 4(2),50-63.
- Kılıçaslan, H., Yavan, S. (2017). Türkiye’de vergi yükünün değerlendirilmesi: OECD ülkeleri ile karşılaştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 33-51.
- Kutbay, H. (2020). Ekonomik özgürlük ve vergi gelir performansı arasındaki ilişki: yükselen piyasa ekonomileri için panel veri analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 303-318.
- Kutbay, H. (2019). Vergi gelirlerini etkileyen faktörler: seçilmiş ülkeler için panel veri analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(3), 603-617.

- Meltzer, A. H., Richard, S. F. (1981). "A rational theory of size of government". *The Journal of Political Economy*, 89(5), 914-927.
- Mutascu, M. (2011). Taxation and democracy. *Journal of Economic Policy Reform*, 14(4), 343-348.
- Nnyanzi J. B., Babyenda, P., Bbale J. M. (2016). Regional economic integration and tax revenue: East African community. *Journal of Economic Integration*, 31(4), 932-967.
- Prichard, W., Salardi, P., Segal, P. (2014). Taxation, non-tax revenue and democracy: new evidence using new cross-country data, ICTD Working Paper, No. 23.
- Rianto, J., Taufik, R., Yam, J. H. (2017). Determinants of personal income tax revenue and the implication on public welfare development. *International Journal of Academic Research and Development*, 4(2), 84-96.
- Sarılı, M.A. (2018). *Türk vergi hukuku*, Hermes Limited Şirketi: Ankara.
- Simbachawene, M. S. (2018). Improving tax revenue performance in Tanzania: does potential tax determinants matters?. *Journal of Finance and Economics*, 6(3), 96-102.
- Soto, M. (2009). System GMM estimation with a small number of individuals. Barcelona Economics Working Paper Series, No:395.
- Şentürk, S. H. (2017). "Vergilemede fayda ilkesine ilişkin geleneksel ve modern yorumların karşılaştırılmalı analizi". *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 6 (11), 1-16.
- Tatoğlu, Y., F. (2013). *Panel veri ekonometrisi: Stata Uygulamalı*, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Timmons, J. F. (2010). Taxation and credible commitment: left, right, and partisan turnover. *Comp. Polit*, 42(2):207-227.
- Türedi, S., Topal, M. H. (2016). Vergilendirme ve demokrasi arasındaki ilişki: gelişmekte olan ülkeler için panel nedensellik analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(1), 63-86.
- Weinhold, D. (1999). "A dynamic fixed effects model for heterogeneous panel data", London: London School of Economics. Mimeo.
- Zarra-Nezhad, M., Ansarı, M. S., Moradı, M. (2016). Determinants of tax revenue: does liberalization boost or decline It?. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 37(2) 103-126.
- Zenginobuz, Ü., Adaman, F., Gökşen, F., Savcı, Ç., Tokgöz, E. (2010). *Vergi, temsiliyet ve demokrasi ilişkisi üzerine Türkiye'de vatandaşların alguları*, Açık Toplum Enstitüsü & Boğaziçi Üniversitesi Araştırma Fonu, ISS/EC, 2010: 3.